

Sygn. akt III CSK 17/15

POSTANOWIENIE

Dnia 18 listopada 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

w sprawie z wniosku Dyrektora Szpitala Specjalistycznego [...] przy uczestnictwie J. J. i B. J.

o umieszczenie w domu pomocy społecznej B. J. bez zgody,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 listopada 2015 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki B. J.

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 15 maja 2014 r.4,

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 15 maja 2014 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację uczestniczki B. J. od postanowienia Sądu Rejonowego orzekającego umieszczenie uczestniczki w domu pomocy społecznej o profilu psychiatrycznym, bez jej zgody. Sąd Okręgowy zaaprobował ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, z których wynikało, że B. J. od 2001 r. przebywa w Szpitalu Specjalistycznym [...] na mocy postanowienia wydanego w sprawie IX K .../10/K orzekającego wobec niej środek zabezpieczający w postaci detencji; postanowienia tej treści wydawane są co pół roku. Uczestniczka, mimo że od wielu lat zdradzała zaburzenia psychiczne, jest leczona psychiatrycznie dopiero od 2005 r. Sąd w Austrii skazał uczestniczkę za popełnione na terenie Austrii przestępstwo na karę 18 lat pozbawienia wolności, jednakże z uwagi na jej stan zdrowia i wiek, po trzech latach odstąpił od dalszego wykonywania kary. W postępowaniu o umieszczenie uczestniczki w domu pomocy społecznej wszczętym na wniosek Szpitala, w którym przebywa, został przeprowadzony dowód z opinii biegłego psychiatry. Biegły rozpoznał u uczestniczki otępienie umiarkowanego stopnia, organiczne zaburzenia urojeniowe powodujące dezorientację w czasie i w sytuacji. Wskazał, że otępieniu towarzyszą zaburzenia myślenia o charakterze urojeń, obecnie, dzięki leczeniu, w fazie remisji. Głębokość zaburzeń czyni jednak uczestniczkę całkowicie niezdolną do samodzielnej egzystencji, wymaga ona stałej opieki i pielęgnacji, a brak takich starań zagrażałby jej życiu. Z opinii biegłego, której wnioski podzielił również Sąd Okręgowy, wynikało nadto, że obecnie uczestniczka nie wymaga leczenia szpitalnego. Ta okoliczność nie mogła być jednak utożsamiana z brakiem potrzeby specjalistycznej opieki, a także opieki związanej z wiekiem uczestniczki, jej ogólnym stanem zdrowia i zagrożeniem nawrotu choroby w przypadku zaniechania przyjmowania leków. Takiej opieki nie zapewniłby uczestniczce jej syn, J. J., uczestnik postępowania, który w toku postępowania wyrażał wolę objęcia matki stałą opieką. Sąd jego deklarację opieki nad matką uznał za niewystarczającą, wskazując przy tym, że nie ma on ku temu odpowiednich kwalifikacji. Zauważył też, że stanowisko uczestnika mogło być oceniane tylko w płaszczyźnie żądania oddalenia wniosku Szpitala, ponieważ przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego nie przewidują umieszczenia osoby chorej psychicznie pod opieką osoby prywatnej.

W skardze kasacyjnej od postanowienia Sądu Okręgowego, opartej na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c., uczestniczka, w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego zarzuciła naruszenie art. 39 ust. 2 w związku z art. 39 ust. 1 i art. 38 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (jedn. tekst Dz.U. z 2011 r., poz. 1375 ze zm. - dalej jako u.o.z.p.). W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania w sposób mogący mieć istotny wpływ na wynik sprawy, zarzuciła naruszenie art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 13 § 2, art. 382 w związku z art. 378 i art. 13 § 2 oraz art. 328 § 2 w związku z art. 391 i art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 42 u.o.z.p., a także art. 233 § 1 k.p.c. (w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

We wnioskach kasacyjnych skarżąca domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia i poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania ewentualnie uchylenia zaskarżonego postanowienia i oddalenia wniosku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Badając trafność zarzutów procesowych trzeba w pierwszej kolejności przypomnieć, że zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Jeżeli zatem skarżąca w podstawie procesowej zarzuca naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. dowodząc, że Sąd dokonał ustaleń opierając się na dowolnej ocenie zgromadzonego materiału dowodowego to tak skonstruowany zarzut uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Podobnie ocenić należy zarzut naruszenia art. 316 § 1 (w związku z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c.) skoro w uzasadnieniu tego zarzutu skarżąca odwołuje się do faktów, których, jak dowodzi, Sąd Okręgowy nie uwzględnił. Za nietrafny uznać też należy zarzut naruszenia art. 382 § 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. (i art. 13 § 2 k.p.c.). Jeżeli bowiem skarżąca twierdzi, że do naruszenia tych przepisów doszło przez „nieustosunkowanie się do zarzutów podniesionych w apelacji”, to art. 382 k.p.c., wskazany jako naruszonego, nie pozostaje w żadnym związku z takim uzasadnieniem. W związku natomiast pozostaje art. 378 k.p.c., który jednak powinien być zostać powołany samodzielnie, co nie nastąpiło. Ponadto obowiązkiem skarżącej było wskazanie, do jakich

zarzutów apelacji Sąd drugiej instancji nie odniósł się; zaniechanie tego powoduje, że i ten zarzut uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Nietrafny jest też zarzut niewyjaśnienia/niewskazania podstawy prawnej rozstrzygnięcia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że jeżeli sąd drugiej instancji oddała apelację, akceptując zarówno dokonane przez sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne, jak i przyjętą przez ten sąd podstawę prawną zaskarżonego orzeczenia, to przytoczenie w uzasadnieniu orzeczenia sądu drugiej instancji, jako podstawy prawnej rozstrzygnięcia art. 385 k.p.c. jest wystarczające (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1998 r. II CKN 923/97, OSNC 1999/3/60).

Oceniając trafność zarzutu naruszenia art. 39 ust. 2 w związku z art. 39 ust. 1 i art. 38 u.o.z.p., zgodzić się należy ze skarżącą, że Sąd powołane przepisy zastosował do niedostatecznie ustalonego stanu faktycznego. Przesłanką uwzględnienia wniosku szpitala psychiatrycznego złożonego w trybie art. 39 ust. 2 u.o.z.p., o przyjęcie do domu pomocy społecznej, jest nie tylko choroba psychiczna (lub upośledzenie umysłowe) danej osoby, nie wymagająca dalszego leczenia, ale nadto niezdolność tej osoby do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i brak możliwości korzystania z opieki innych osób, a ponadto potrzeba po stronie takiej osoby stałej opieki i pielęgnacji. Należy podzielić stanowisko skarżącej, że dla przyjęcia, iż w okolicznościach sprawy wystąpiła przesłanka braku możliwości korzystania z opieki innych osób, niezbędne było ustalenie czy stwierdzony stan zdrowia uczestniczki wymaga opieki specjalistycznej, na czym miałyby ona polegać i jakie są przy tego rodzaju opiece oczekiwane/pożądane kwalifikacje. Sąd Okręgowy bez przeprowadzenia jakichkolwiek w tym zakresie dowodów stwierdził potrzebę opieki specjalistycznej i wykluczył możliwość jej wykonywania przez syna uczestniczki. W tej, więc sytuacji skarżąca trafnie zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 39 ust. 2 w związku z art. 39 ust. 1 i art. 38 u.o.z.p. Podkreślić należy, że o prawidłowym zastosowaniu prawa materialnego można mówić dopiero wówczas, gdy ustalenia stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku pozwalają na ocenę tego zastosowania. Brak stosownych ustaleń uzasadnia zatem zarzut naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe jego zastosowanie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2003 r., V CKN 1825/00,

IC 2003, nr 12, s. 46; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 czerwca 2013 r. III CSK 270/12; z dnia 15 maja 2009 r. II CSK 708/08; z dnia 27 czerwca 2013 r. III CSK 270/12; nie publ.; dnia 5 września 2012 r., IV CSK 76/12, Glosa 2013/1/14) i prowadzi do uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Ponadto zwrócić należy uwagę, że jak wynika z ustaleń Sądu, umieszczenie uczestniczki w szpitalu psychiatrycznym nastąpiło w wykonaniu postanowienia sądu wydanego w sprawie karnej. Orzekając w sprawie, Sądy nie rozważyły kompetencji sądu karnego w zakresie uchylenia orzeczonego środka zabezpieczenia, co następuje w razie stwierdzenia, że dalsze jego stosowanie nie jest już konieczne.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

kc